

Cykl reagowania na zagrożenie (dotyczy ratownictwa, ale jest uniwersalny, można rozciągnąć na funkcjonowanie zespołu reagowania kryzysowego - ZRK):

Zauważyć zdarzenie!

(a więc trzeba mieć system monitorowania zagrożeń i alarmowego o nich powiadamiania, system obiegu informacji o zdarzeniach itp.).

Zinterpretować!

(np. zawczasu należy wypracować czytelny i udokumentowany sposób kwalifikowania zdarzeń na takie, które muszą mieć dalszy ciąg i inne, którymi nie trzeba się bardzo zajmować).

Przewidzieć skutki!

(pomoże wyobraźnia oparta na wiedzy i doświadczeniu, a kto nie ma doświadczenia - to tylko na wiedzy).

Wiedzieć jak pomóc!

(np. znajomość możliwości reagowania na konkretne zagrożenie, wycucie własnych możliwości, bazy danych i umiejętność ich wykorzystania).

Zrealizować plan!

(plan działania może być już opracowany /procedura reagowania/ lub istniejący plan należy dostosować do zaistniałej sytuacji lub należy bardzo szybko zaimprovizować....).

Nie szkodzić!!!

czyli "Primum non nocere!", rób co chcesz, żeby tylko nie pogorszyć sytuacji!!! Trudno się przed tym niekiedy powstrzymać, szczególnie osobom bardzo aktywnym lub ważnym.

Ważne wskazówki – problemy do rozważenia:

- jakie działania są podejmowane przez pierwszego obecnego na miejscu zdarzenia
- wyuczona lub wytrenowana samopomoc, co o niej wiemy
- kompleksowość i koordynacja działań ratowniczych
- rola (zadania) władz miejscowych
- znaczenie systemu alarmowego
- efektywna koordynacja na wszystkich szczeblach
- rola (zadania) osób i organizacji powinny być jasno określone i dobrze zrozumiane, dobre wzajemne stosunki ustanowione zawczasu np. podczas szkoleń, treningów, ćwiczeń
- spotkania koordynacyjne osób odpowiedzialnych za poszczególne dziedziny działalności
- rejestracja przepływu informacji
- kontrola miejsca akcji lub pracy ZRK (dostępność, kontrola wstępu)
- rola koordynatora pomocy medycznej, metodyka rozdziału (dystrybucji) poszkodowanych
- linie łączności (system komunikacji), zrozumienie, że łączność może nie funkcjonować w razie katastrofy (bądź przygotowany do improwizacji)
- rola komunikacji wewnątrz i pomiędzy organizacjami
- planowanie i ćwiczenie zawczasu, np. zebrania zespołu reagowania kryzysowego
- opieka nad krewnymi (bliskimi) ofiar
- aspekty psychologiczne po zdarzeniu – poszkodowani, rodziny, ratownicy, otoczenie
- oczekiwania co do aktywności (działalności) mediów
- monitorowanie wiadomości przekazywanych mediom (media output)
- plany
- dobra praktyka (działanie w przeszłości)
- plany przerabiane w czasie ćwiczeń (prawomocne, aktualne, znane wykonawcom)
- efektywne stosunki wzajemne (nastawienie pro..., a nie anty....)
- szkolenie, szkolenie, szkolenie !!!

Szacowanie w stanach zagrożenia.

Szacowanie jest nader istotnym elementem reagowania na katastrofę. Jednak fundamentalne znaczenie mają prace w tym zakresie w ramach fazy zarządzania kryzysowego określanej jako "przygotowanie". Szacowanie jest procesem określania wpływu zagrożenia na społeczeństwo, potrzeb i priorytetów pomocy, dostępnych zasobów, potrzeb w zakresie odbudowy i dalszego rozwoju.

Dane są materiałem źródłowym do szacowania. Dane źródłowe wymagają jednak przetworzenia we wskaźniki i informacje. Nadmiar danych prowadzi do przeładowania systemu ich przetwarzania. Niepełne dane nie oddają prawdziwego obrazu sytuacji.

Uwagi dotyczące szacowania:

- systemy szacowania na wypadek katastrof powinny być ustanowione zawczasu (jako część planu reagowania kryzysowego)
- dane powinny odpowiadać potrzebom użytkowników
- wyznaczony koordynator do danych

- staranny wybór osób wyznaczonych do zbierania danych
- specyfikacja danych do zbierania
- włączenie osób, które przetrwały katastrofę
- zbieranie danych ukierunkowane na przyszłość (*doświadczenie*)
- skupienie na istotnych obszarach zagrożeń
- wykorzystanie istniejących systemów
- budowanie interdyscyplinarnych zespołów
- standaryzacja sposobów zapisywania i prezentowania danych
- wcześniejsze ustalenie komu będą potrzebne dane i jak je dostarczyć
- ustalenie struktury danych wejściowych dla wsparcia procesu wypracowania decyzji
- zapewnienie oszacowania krytycznych odcinków: ratownictwo medyczne, poszukiwania i ratownictwo, krytyczna infrastruktura, schronienie dla poszkodowanych, zabezpieczenie potrzeb osobistych, łączność, woda, elektryczność, drogi, kanalizacja

Zasadnicze obszary aktywności w zakresie oszacowania w fazie reagowania na zagrożenie:

- ustalenie granic obszaru dotkniętego katastrofą
- identyfikacja blokad w transporcie lądowym, wodnym i powietrznym
- identyfikacja wtórnych zagrożeń
- oszacowanie szkód w systemie łączności
- sprecyzowanie obszarów, z których nie napływają informacje
- ustalenie statusu szpitali i innych ośrodków medycznych w rejonie katastrofy lub pobliskim
- lokalizacja izolowanych lub ciężko uszkodzonych obszarów
- nadanie priorytetów obszarom wymagającym ratownictwa
- zapewnienie działania centrów szacowania (zbierania danych)
- określenie dostępności istotnych zasobów
- określenie potrzeb w zakresie tymczasowego schronienia
- wsparcie działań lokalnej administracji
- oszacowanie statusu życiowych systemów: łączności, zaopatrzenia w wodę, elektryczności, dróg, kanalizacji i innych według własnego rozeznania

Długofalowy plan działania ZRK i menedżera programów kryzysowych:

Po pierwsze: dokonać oceny (analizy) zagrożenia swojego obszaru odpowiedzialności. W tym celu należy ustalić:

- 1) z jakimi zagrożeniami dla bezpieczeństwa ludności, jej mienia i środowiska należy się liczyć (szacowanie ryzyka zagrożeń, historia, skala zdarzeń)
- 2) jak bardzo nasz obszar odpowiedzialności (ludzie, infrastruktura, środowisko i in.) jest podatny na potencjalne zagrożenia;
- 3) wybrać z katalogu zagrożeń te, które zostaną uznane za znaczące dla naszego obszaru odpowiedzialności i wokół nich skupić główny wysiłek w dalszych działaniach.

Po drugie: opracować część główną „Planu reagowania kryzysowego”, w której należy wstępnie i ogólnie określić podstawowe działania (zadania, obowiązki), do podjęcia których zobowiązane są instytucje i jednostki organizacyjne uczestniczące w procesie reagowania na sytuację kryzysową spowodowaną katastrofą lub innym zdarzeniem niebezpiecznym o dużej skali.

Po trzecie: przystąpić do opracowywania aneksów funkcjonalnych do planu reagowania kryzysowego obejmujących następujące zagadnienia szczegółowe (przykładowo):

- Ostrzeżenie o zagrożeniach i alarmowanie
- Kierowanie działaniami
- Ratownictwo
- Ewakuacja
- Pomoc medyczna
- Pomoc społeczna
- Łączność
- Transport
- Zarządzanie zasobami
- Zapewnienie porządku publicznego
- Ocena i szacowanie szkód

Po czwarte: równoległe z opracowywaniem wyżej wymienionych aneksów funkcjonalnych jako elementów składowych planu reagowania kryzysowego w poszczególnych instytucjach i jednostkach organizacyjnych opracowywać „Standardowe procedury operacyjne” (np. dla Komendy Państwowej Straży Pożarnej, Komendy Policji, szpitala powiatowego, Powiatowego CZK, Urzędu Gminy, Wydziału Gospodarki Mieszkaniowej w Urzędzie Miasta, gminnego Zakładu Wodociągów i Kanalizacji, rejonowego Zakładu Usług Energetycznych i wielu innych jednostek organizacyjnych).

Plan kryzysowy powinna posiadać każda jednostka organizacyjna. Koniecznie należy przeprowadzić inwentaryzację istniejących planów i ustalić stopień ich zgodności z innymi planami odpowiedniego szczebla.

Planowanie zintegrowane.

Planowanie wymaga przede wszystkim czasu i pieniędzy, dlaczego w takim razie i kiedy powinniśmy to robić?

Odpowiedź na to pytanie zdeterminowana jest odpowiedzią na inne pytanie, **"a co jeżeli?"**.

Gdy odpowiedź jest inna niż "nie ma problemu!", wtedy planowanie jest niezbędne.

- Aby w sposób zorganizowany i skuteczny, użyć sił i środków będących w dyspozycji różnych podmiotów, trzeba sposób ich użycia i zasady koordynowania ich działań wcześniej zaplanować.
- Aby koszty wynikające ze zdarzenia o charakterze nadzwyczajnym nie były powiększane o bezzasadnie wykreowane, poprzez dysponowanie sił i środków nieadekwatnych do rzeczywistych potrzeb, musimy posiadać odpowiednio elastyczne plany.
- Aby skutecznie zarządzać podmiotami i osobami niezobligowanymi do podległości, nie naruszając ich suwerenności i uzyskać efekt synergii zamiast tłumienia, musimy mieć plany, w procesie tworzenia których wynegocjowaliśmy zasady współdziałania.
- Aby ograniczyć koszty tworzenia rezerw sprzętowo-materiałowych, powinniśmy mieć plany wykorzystania "zasobów obcych", na zasadach wynegocjowanych w procesie planowania.
- Aby uniknąć, szczególnie w pierwszej fazie działań błędów wynikających z nie przygotowania, powinniśmy posiadać odpowiednie plany.
- Aby nie przeoczyć rozwijającego się zagrożenia, powinniśmy mieć jednoznacznie określony w planie, system zarządzania informacjami.
- Aby być gotowym należy ćwiczyć, ćwiczenie powinno polegać na trenowaniu procedur zawartych w planie.

Podstawowe przyczyny katastrof powodowanych przez człowieka.

BŁĄD !!!

Zwykła pomyłka lub niedopatrzenie człowieka jest często opisywaną przyczyną katastrof. Z wyjątkiem terroryzmu, niepokojów społecznych i wojny, do których przyczyniają się ludzie, główną przyczyną katastrof powodowanych przez człowieka jest jedna z kilku cech ludzkiej osobowości lub kombinacja niżej wymienionych elementów:

- niedbałość,
- zapominalstwo,
- chciwość,
- nieuctwo,
- nieostrożność,
- głupota.

W każdej sytuacji trzeba sobie zadać następujące pytania:

Jakie są moje główne zadania?

Jakie problemy przewiduję w wykonaniu tych zadań?

Konspekt do zajęć nt.:

"Praktyczne wskazówki dla menedżera programów kryzysowych w powiecie lub gminie"

Uczestnicy:

pracownicy ds. obrony cywilnej i zarządzania kryzysowego powiatów i gmin.

Czas: 45 min.

Opracowanie: Karol Ferkaluk